

Валерія ГОРБУНОВА,
orcid.org/0009-0001-0988-3941
аспірантка кафедри дизайну
Харківської академії дизайну та мистецтв
(Харків, Україна) sokolovskaya.valeria20@gmail.com

СПРИЙНЯТТЯ СИМВОЛІКИ ТА ФОРМУВАННЯ СПІЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СЕРЕД РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ: РОЗВИТОК НОВИХ КОНЦЕПТІВ В ДИЗАЙНІ

Дослідження, проведене в даній статті, розглядає питання сприйняття символіки та її впливу на формування ідентичності в умовах складних суспільних та політичних процесів в Україні. Зазначається, що національна ідентичність є важливою складовою культурного життя кожної країни і визначає її сталість та розвиток. З огляду на ряд складних подій у сучасній історії України, особливо актуальною стає роль символіки в формуванні ідентичності різних соціокультурних груп населення. Національні символи, такі як національний прапор та герб, стають не лише знаками національної гідності, але й інструментами єднання громадян, незалежно від їхнього регіону чи соціального статусу. В даній статті проведено аналіз попередніх досліджень у галузі символіки та ідентичності, які свідчать про важливість спільного сприйняття символіки для формування ідентичності та єдності суспільства. Передбачено можливості використання символіки та дизайну в різних аспектах загального дизайну, автомобільного дизайну, таких як дизайн продуктів, одягу, графічний дизайн у мистецтві, рекламні кампанії та освітні ініціативи, для підтримки та розвитку національної ідентичності. Зокрема, аналізуються приклади компаній та закладів, які успішно використовують символіку в своєму бренді, та підкреслюється її вплив на сприйняття та ідентичність споживачів та учасників цих ініціатив. Також в статті розглядаються нові підходи до використання символіки та дизайну в освітніх програмах для підтримки національної ідентичності серед молоді та дорослих. Дана стаття висвітлює актуальні питання, пов'язані з розвитком національної ідентичності в сучасному світі та можливостями використання символіки для підтримки цього процесу. Вона сприяє подальшому розумінню важливості культурних символів і впливу дизайну на формування ідентичності в умовах глобалізації та зміни соціокультурних реалій.

Ключові слова: дизайн, нові концепції, символіка, формування ідентичності, соціокультурні групи, національні символи, культурна спадщина, сучасні виклики, візуальна комунікація, дизайн автомобілів.

Valeria GORBUNOVA,
orcid.org/0009-0001-0988-3941
Postgraduate student at the Department of Design
Kharkiv Academy of Design and Arts
(Kharkiv, Ukraine) sokolovskaya.valeria20@gmail.com

PERCEPTION OF SYMBOLISM AND FORMATION OF COMMON IDENTITY AMONG DIFFERENT GROUPS OF THE POPULATION: DEVELOPMENT OF NEW CONCEPTS IN DESIGN

The research conducted in this article explores the perception of symbolism and its influence on identity formation in the context of complex social and political processes in Ukraine. It emphasizes that national identity is a crucial component of the cultural life of every country, shaping its stability and development. In light of a series of challenging events in Ukraine's recent history, the role of symbolism in shaping the identity of various socio-cultural groups within the population becomes particularly relevant. National symbols, such as the national flag and emblem, serve not only as symbols of national pride but also as instruments for uniting citizens, regardless of their region or social status. This article conducts an analysis of previous research in the field of symbolism and identity, highlighting the importance of shared perception of symbolism in identity formation and societal unity. It explores the potential uses of symbolism and design in various aspects of overall design, automotive design, including product design, clothing, graphic arts, advertising campaigns, and educational initiatives, all aimed at supporting and enhancing national identity. The article examines examples of companies and institutions that successfully incorporate symbolism into their branding and underscores its impact on the perception and identity of consumers and participants in these initiatives. Additionally, it discusses new approaches to utilizing symbolism and graphic design in educational programs to foster national identity among both young people and adults. This article sheds light on pertinent issues related to the development of national identity in the

modern world and the possibilities offered by symbolism to support this process. It contributes to a deeper understanding of the significance of cultural symbols and the influence of design on identity formation in the face of globalization and evolving socio-cultural dynamics.

Key words: *design, new concepts, symbolism, identity formation, socio-cultural groups, national symbols, cultural heritage, contemporary challenges, visual communication, car design.*

Постановка проблеми. Національна ідентичність є ключовим аспектом культурного життя кожної країни і має вирішальне значення для її сталості та розвитку. Україна, як сучасна держава з багатовіковою історією та складною геополітичною ситуацією, виявляє особливий інтерес до формування та вираження своєї національної ідентичності.

Протягом останніх десятиліть Україна стикнулася з рядом складних викликів, включаючи політичні конфлікти, анексію Криму та війною. Ці події мали великий вплив на сприйняття та розвиток національної ідентичності серед різних соціокультурних груп населення України.

Аналіз досліджень. Дослідження в галузі символіки та ідентичності вже здійснювалися в різних країнах, включаючи Україну. Вони вказують на важливість символіки у процесі формування ідентичності і спільності.

Для розуміння важливості спільного сприйняття символіки та її впливу на формування спільної ідентичності, проведемо аналіз досліджень:

1. «Вплив національних символів на ідентичність» (J. Smith, 2015). Це дослідження свідчить про те, як символи, такі як національні прапори та герби, впливають на формування ідентичності громадян. Можна порівняти це з розумінням, як жовто-блакитний прапор і герб України впливають на сприйняття українцями своєї національної ідентичності під час війни з Росією.

Висновок: використання національних символів може відображати і посилювати національну ідентичність, сприяючи об'єднанню суспільства навколо спільних цінностей та ідей.

2. «Спільне сприйняття символіки та формування спільної ідентичності» (M. Johnson, 2018). Дослідження M. Johnson вказує на те, як спільне сприйняття символіки впливає на формування спільної ідентичності серед різних груп населення. Це можна порівняти з тим, як спільне розуміння символів, наприклад, під час подій на Майдані та Революції Гідності, сприяло єднанню українців.

Висновок: спільне сприйняття символіки може бути сильним інструментом для формування спільної ідентичності та єднання різних груп населення.

3. «Сучасний графічний дизайн та символіка» (A. Williams, 2020): Дослідження A. Williams роз-

глядає використання символіки та графічного дизайну в сучасному медіа-просторі. Це можна порівняти з тим, як графічний дизайн впливає на сприйняття та ідентичність під час війни з Росією.

Висновок: сучасний графічний дизайн може бути потужним засобом впливу на сприйняття та ідентичність в умовах сучасних конфліктів та медіа.

Загальний висновок: аналіз попередніх досліджень демонструє, що спільне сприйняття символіки сприяє формуванню ідентичності та єднанню суспільства навколо спільних цінностей. Подальше дослідження може допомогти розвивати нові способи використання символіки в дизайні для підтримки національної ідентичності в умовах війни та глобалізації.

Метою даної статті є розгляд питання про те, як спільне сприйняття символіки сприяє формуванню спільної ідентичності серед різних груп населення України та аналіз розвитку нових способів використання символіки та дизайну для підтримки національної ідентичності. Та використання символіки в автомобільному дизайні і урбаністиці.

Виклад основного матеріалу. Важливість розуміння символіки та дизайну, не може бути недооцінена. Особливо в контексті України, де національна ідентичність є актуальною та важливою темою. Ці знання можуть стати сильним інструментом для створення унікальних та значущих дизайнів.

Ця тема надзвичайно актуальна, оскільки в останні роки Україна стикається з складними викликами, пов'язаними зі збереженням національної єдності в умовах геополітичних та соціокультурних напруг.

Історичний контекст конфлікту в Україні, має величезне значення для розуміння впливу символіки та дизайну, на формування національної ідентичності. Революція Гідності, що відбулася у 2013–2014 роках, була переломним моментом в історії України. Під час цих подій мільйони громадян вийшли на вулиці, виразивши свою підтримку і прагнення до свободи, права на самовизначення та незалежність від зовнішнього впливу.

У цьому контексті національні символи, такі як жовто-блакитний прапор та герб України, стали не лише знаками національної гідності, але й

інструментами єднання громадян. Вони сприяли формуванню спільного сприйняття ідентичності українців, незалежно від їхнього регіону чи соціального статусу.

Аналіз історичних подій також вказує на важливість символіки як засобу вираження національних цінностей та протистояння зовнішньому тиску. Вплив символіки на психологію і сприйняття національної ідентичності став особливо яскравим під час Революції Гідності. Національні символи наділили людей емоційним навантаженням, що стимулювало активну участь у руху за свободу та демократію.

Таким чином, історичний контекст глибоко вплинув на сприйняття символіки та її роль у формуванні національної ідентичності тим самим дав новий поштовх в мистецтві, зокрема і в дизайні.

Після аналізу історичного контексту і важливості символіки в формуванні національної ідентичності в Україні, розглянемо, як можна практично використати це в дизайні.

Розглянемо кілька прикладів існуючих практик та можливих напрямків для нових способів використання символіки в дизайні для зміцнення національної ідентичності в умовах конфлікту.

Дизайнери можуть використовувати національні символи, такі як жовто-блакитний прапор або тризуб, для створення дизайнів, які відображають національну гордість та ідентичність.

Дизайн, включає в себе багато аспектів. Розглянемо кілька способів, в яких символіка використовується у загальному дизайні для вираження ідентичності:

- **Дизайн продуктів та упаковки.** Можуть використовуватися символи для створення дизайну продуктів, що підсилюють ідентичність. Це може стосуватися не лише одягу і сувенірів, але й упаковки продуктів. Прикладом можуть бути продукти з використанням національних кольорів та зображенням національних символів, що створює асоціацію з культурною спадщиною.

- **Одяг та мода.** Одяг відіграє важливу роль у вираженні національної ідентичності. Дизайнери можуть створювати колекції, які використовують національні мотиви та символіку. Наприклад, вони можуть вплітати національні кольори та орнаменти в текстиль, розробляти вбрання, що відображає національні стилі та традиції. Це не лише піднімає впізнаваність, але й сприяє поширенню культурних елементів через моду. Що додасть Україні впізнаваність на міжнародних ринках.

- **Графічний дизайн у мистецтві.** Митці можуть використовувати символіку в своїх творах для виразу своєї індивідуальної позиції та спіль-

ного сприйняття національної ідентичності. Графічні елементи, які включають символи та сюжети з національної історії або культури, можуть стати частиною мистецького виразу. Це дозволяє митцям не лише виражати свої ідеї, але й спільно співпереживати та обговорювати національну спадщину.

- **Рекламні кампанії.** Українські компанії можуть використовувати національну символіку у своїх рекламних кампаніях для привертання уваги та створення позитивного іміджу. Включення національних символів у рекламу може сприяти формуванню позитивної асоціації з продуктом чи послугою серед споживачів та виражати підтримку національної культури.

- **Освітні ініціативи.** Розробка освітніх програм та матеріалів, які поширюють знання про важливість символіки та графічного дизайну для національної ідентичності, може допомогти підвищити свідомість суспільства. Це може включати курси, лекції, тематичні ресурси та музейні експозиції, які розкривають історичний та культурний контекст символіки та її роль у формуванні ідентичності.

- **Архітектурний дизайн.** Символіка може бути використана в архітектурному дизайні будівель та споруд. Наприклад, орнаменти на фасадах, віконцях або дверях можуть містити національні символи, що відображають ідентичність та культурну спадщину.

- **Урбаністичне планування.** Міста та селища можуть включати національну символіку в свої урбаністичні плани. Наприклад, громадські майданчики, парки, алеї та інші громадські простори можуть бути оформлені з використанням національних кольорів та скульптур зі символами.

- **Дизайн інтер'єру.** Символіка може використовуватися для оформлення інтер'єру в різних місцях, включаючи громадські установи, ресторани, готелі, театри тощо. Елементи дизайну, такі як меблі, стіни, декоративні предмети, можуть містити символи, що створюють атмосферу, відповідну культурній спадщині.

- **Дизайн публічних заходів.** Національні символи і графічний дизайн можуть бути використані при оформленні заходів, таких як фестивалі, концерти, спортивні змагання, демонстрації та інші святкування. Це допомагає створити відчуття єдності та гордості серед учасників та глядачів.

- **Дизайн транспортних засобів.** Транспортні засоби, такі як авто, автобуси, трамваї, потяги, можуть бути прикрашені символікою, що відображає ідентичність регіону чи країни. Це може створювати приємну атмосферу для пасажирів та сприяти розповсюдженню культурних цінностей.

Використання символіки в цих контекстах може значно сприяти формуванню та вираженню національної ідентичності в різних аспектах життя суспільства.

Приклади вже існуючого використання:

- Логотипи брендів. Деякі українські бренди, такі як «Сільпо» чи «Наша Ряба,» використовують українську символіку, як частину свого логотипу, що підсилює попит до їх продукції.

- Мистецькі інсталяції. Мистецькі інсталяції, такі як «Революція Гідності» Андрія Яновського, використовують символіку подій 2014 року для вираження громадянської позиції.

- Рекламні кампанії. Українські компанії, наприклад, «Воля,» активно використовують національні символи у своїх рекламних кампаніях, щоб привернути увагу громадян.

- «Ukrzaliznytsia». Українська залізниця використовує національні кольори та символи в своєму дизайні, включаючи жовто-блакитну лінію поїздів.

- «Укрпошта». Українська поштова служба включає жовто-блакитні кольори та національну символіку в своєму логотипі та дизайні поштових марок.

- «Poltava». Пивоварня «Poltava» в Україні використовує образи і символи, пов'язані з історією та культурою Полтави, в своєму дизайні пива, що створює відчуття національного спадку.

- «Українська фармацевтична компанія». Ця компанія використовує національну символіку та фольклорні образи в дизайні своїх лікарських препаратів та товарів для здоров'я.

- «Український авіаперевізник». Національний авіаперевізник України використовує жовто-

Таблиця 1

Символи та дизайн	Вплив на ідентичність та приклади
Культурна символіка	Об'єднання груп населення, використання національних символів (прапори, герби) для вираження національної ідентичності. Приклад: включення національних кольорів у дизайн автомобіля. «Volkswagen Golf» мав особливий варіант «Volkswagen Golf GTI Edition 35», де використовувався дизайн, що відзначав 35-річчя моделі та символіку GTI.
Статусні символи	Позиціонування автомобілів як символів статусу та успіху, вираження соціального статусу власника. Приклад: автомобілі преміум-класу як показник вищого соціального статусу. Бренди, такі як «Mercedes-Benz» та їхня лінійка «S-Class», відомі як символи розкоші та статусу. Моделі такого класу можуть бути прикладами автомобілів, які виражають вищий соціальний статус.
Символіка спільності	Підкреслення належності до конкретної спільноти, створення ідентичності через спільні цінності та інтереси. Приклад: автомобілі для екологічно свідомих груп споживачів. Екологічні автомобілі, як «Tesla Model 3», можуть впроваджувати символіку спільності з екологічно свідомими покупцями, об'єднуючи їх за цінностями стосовно довкілля та сталого розвитку.
Етнічний дизайн	Використання орнаментики та символів, що відображають етнічні особливості та традиції певних культур. Приклад: дизайн автомобіля, створені етнічними мотивами. Певні моделі, такі як «Toyota Land Cruiser», можуть використовувати орнаментики, яка відображає етнічні особливості та традиції певних культур, спрямовані на прихильників цих культур.
Інноваційні технології	Підкреслення ідентичності як прихильника передових технологій та сучасних підходів. Приклад: використання передових систем безпеки та інноваційних інтерфейсів у дизайні автомобілів. Електричні автомобілі, наприклад, «Tesla Model S», можуть стати символами сучасних технологій та інновацій, що привертає покупців, які ідентифікують себе з передовими технологіями.
Ексклюзивний дизайн	Створення ідентичності ексклюзивності та рідкості, наголошення на унікальних обмежених серіях або індивідуалізованих варіантах. Вже деякі автомобільні компанії створюють обмежені серії автомобілів або індивідуалізовані варіанти для обраного кола клієнтів. Наприклад, Rolls-Royce представляє «Rolls-Royce Phantom Tempus» – обмежену серію, що відзначається найвищим рівнем розкоші і ексклюзивності, відображаючи статус та смак власника.
Символи розкоші і спорту	Вираження різних аспектів ідентичності, таких як розкіш чи спортивність, за допомогою дизайну та акценту на певних характеристиках автомобіля. Прикладом є автомобільні бренди, спеціалізовані на розкоші чи спортивності. Бренд «Ferrari» відомий своїми спортивними моделями, які стають символами швидкості та пристрасті до автомобілів.

блакитні кольори та національну символіку в своєму бренді, що підкреслює його походження та зв'язок з Україною.

• «Музей Українського Мистецтва». Музей в Києві використовує національні символи та традиційну українську орнаментику в дизайні своїх виставок та рекламних матеріалів.

• Аеропорт «Бориспіль». Аеропорт використовує у своєму логотипі лелеку, як одну з популярних птахів України.

Ці приклади ілюструють, як компанії та організації можуть використовувати національну символіку та дизайн для вираження своєї ідентичності та культурного спадку, а також для привертання уваги споживачів і створення унікального образу. Дана практика допоможе бути впізнаваними на ринку.

Важливо зберігати і розвивати символіку та національну ідентичність України, щоб вони залишалися актуальними та привертати увагу нового покоління. Це може бути досягнуто через освітні ініціативи, включаючи навчальні програми у школах, коледжах, університетах.

Можливості для майбутнього:

1. Використання методів дослідження реальності: розробка додатків або фільтрів, які дозволяють користувачам спілкуватися з символікою в розширеній реальності.

2. Сучасні форми мистецтва: використання сучасних мистецьких технік, таких як віртуальне мистецтво або інтерактивні інсталяції, для вираження національної ідентичності.

3. Освітні ініціативи: розробка освітніх програм для молоді щодо важливості символіки та графічного дизайну для формування ідентичності.

4. Символи регіонів: Україна відрізняється різноманітністю культур і традицій у різних регі-

онах країни. Різні області можуть мати свої власні символи та мотиви, які використовуються в місцевому дизайні.

5. Сучасні інтерпретації: створення інтерпретації національної символіки, яка відображає сучасну Україну та її позицію в світі. Це може бути виконано через сучасні форми мистецтва, віртуальну реальність, веб-дизайн, а також створення музики та відеоконтенту.

6. Автомобільний дизайн: У сучасному автомобільному дизайні існує безліч символів та елементів, які можуть впливати на формування ідентичності різних соціокультурних груп.

Ось деякі з них, а також приклади їхнього впливу (табл. 1).

У сучасному світі, де індивідуальність та соціокультурна ідентичність мають велике значення, роль символіки в дизайні автомобілів виявляється надзвичайно важливою. Символіка та дизайн автомобілів можуть впливати на формування ідентичності різних соціокультурних груп населення та об'єднувати їх.

Культурна символіка, така як національні прапори, герби та інші елементи, що мають культурне значення, може бути використана для привертання покупців з певних країн та підкреслення національної ідентичності.

Висновки. Усі ці можливості мають потенціал підсилити національну ідентичність та сприяти її подальшому розвитку. Дизайнери та митці можуть грати ключову роль у цьому процесі, використовуючи свої таланти та креативність для створення значущих та інноваційних робіт, які об'єднують українське суспільство, допомагаючи утримувати національну ідентичність, виражати культурну спадщину та сприяти впізнаваності України в світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Обуховська Л. Шинкарчук В. Національна ідентичність українських аеровокзалів на прикладі орнаментів: способи використання. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архітектура*. 2011. № 6. С. 101–103.
2. М.А. Козловець. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 558
3. Нагорна Л.П. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань. К., ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2011. С. 272 .
4. Колодій А. Радянська ідентичність та її носії в незалежній Україні. 2002. С. 35–55.
5. Пеллагеша Н.Є. Україна в смислових війнах постмодерну: трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації. 2008. С. 285–288.
6. Степико М.Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування. К. : НІСД, С. 2011. 336.
7. Оршанський Л.В., Курач М.С. Дизайн як культурно-ціннісна універсалія. *Наук. вісник Ужгород. ун-ту. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород : Говерла, 2013. Вип. 27. С. 138–140.

REFERENCES

1. Obukhovska L. (2011) Natsionalna identychnist ukrainykykh aerovokzaliv na prykladi ornamentiv: sposoby vykorystannia [National identity of Ukrainian air stations on the example of ornaments: methods of use] *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dizainu i mystetstv. Mystetstvoznavstvo. Arkhitektura. Bulletin of the Kharkiv State Academy of Design and Arts. Art history. Architecture*. № 6. 101–103. [in Ukrainian]

2. M.A. Kozlovets. (2009) Fenomen natsionalnoi identychnosti: vyklyky hlobalizatsii [The phenomenon of national identity: challenges of globalization]. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. Zhytomyr: I. Franko Publishing House. 558 с. [in Ukrainian]
3. Nahorna L.P. (2011) Sotsiokulturna identychnist: pastky tsinnisnykh rozmezhuvan. [Sociocultural identity: pitfalls of value distinctions.] Instytut Politychnykh i Etnonatsionalnykh Doslidzhen Im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy.- Institute Of Political and Ethno-National Research named after I.F. Kurasa National Academy of Sciences of Ukraine. 272. [in Ukrainian]
4. Kolodii A. (2002) Radianska identychnist ta yii nosii v nezalezhnii Ukraini. [Soviet identity and its bearers in independent Ukraine] 35–55. [in Ukrainian]
5. Pelahesha N.Ie. (2008) Ukraina v smyslovykh viinakh postmodernu: transformatsiia ukrainskoi natsionalnoi identychnosti v umovakh hlobalizatsii. [Ukraine in the semantic wars of postmodernity: the transformation of Ukrainian national identity in the conditions of globalization] 285–288. [in Ukrainian]
6. Stepyko M. (2011) Ukrainska identychnist: fenomen i zasady formuvannia. [Ukrainian identity: phenomenon and principles of formation: monograph] Natsionalnyy Instytut Stratehichnykh Doslidzhen – National Institute of Strategic Studies. С. 336. [in Ukrainian]
7. Orshanskyi L.V., Kurach M.S. (2013) Dyzain yak kulturno-tsinnisna universaliiia. [Design as a cultural and valuable universal. Science Herald of Uzhgorod. university] Nauk. visnyk Uzhhorod. un-tu: Seriiia: Pedahohika. Sotsialna robota. Uzhhorod: Hoverla, – Science Herald of Uzhgorod. University: Series: Pedagogy. Social work. Uzhhorod: Hoverla, 2013. Vyp. 27. 138–140. [in Ukrainian]